

st u k j e s e n b e e t j e s (3)

d. e. mus

De profs, semi-profs en amateurs onder de lezers van dit blaadje zullen het nog wel weten, maar voor de nieuwelingen is het misschien wel aardig om - voor we van start gaan - even te vertellen wat de bedoeling is van dit rubriekje: het sinjaleren van artikelen (en ander kleingoed) van "histories" belang uit tijdschriften die zich niet speciaal tot geschiedenismensen richten of zich daartoe beperken. Verder is het wellicht niet ondienstig om nog even te zeggen dat de pretenties bij dit alles gering zijn (iets van dien aard moet er natuurlijk wel zijn, anders zouden deze stukjes niet zijn neergetikt - of zou ik me daarin vergissen en kan men voor zover het het aaneenrijgen van citaten en het navertellen van anderen betreft wel degelijk pretentieloos te werk gaan?), dat niet naar volledigheid wordt gestreefd en dat de schrijver het dogma der objectiviteit al in zijn vroegere schooljaren heeft afgezworen - dit om misverstanden te voorkomen.

h e r d e n k i n g i n s o o r t e n

Er is weer flink herdacht en bezonnen deze lente. Tenslotte waren "we" 25 jaar bevrijd. Heel wat bladen hebben dit feit met een extra bijlage of een speciaal nummer trachten te vieren. Helaas niet altijd op even zinvolle wijze. Al te veel bleven steken in een - weer eens - oplepelen van droeve en vrolijke gebeurtenissen uit die duistere tijd, zonder te komen tot een waardering van de naoorlogse periode, tot een blik vooruit, zonder dus na te gaan in hoeverre de idealen van toen zijn gerealiseerd of vervangen door nieuwe.

Ook het maandblad Aantreden, "Orgaan van de Nederlandse Vereniging van Ex-politieke Gevangenen uit de Bezettingstijd, Koninklijk goedgekeurd 10 juni 1949 no. 36 Beschermheer Z.K.H. Prins Bernard", steeg in zijn nummer over "25 jaar 'Expoge'" niet boven dit peil uit. De 65 bladzijden die de redactie na aftrek van 45 advertentiepagina's nog overhad zijn grotendeels gevuld met kampherinneringen en -gedichten, programma's van herdenkingsplechtigheden en "afdelingsnieuws" (Dordrecht: "Hoewel we niet kunnen spreken van een actief verenigingsleven, hiervoor is onze afdeling te klein en de contanten te weinig, gevoegd bij het dat we een uitstervende vereniging zijn waarvan de leden vergrijzen, blijkt dat bijna 25 jaar na de bevrijding de idealen uit concentratiekamp en gevangenis nog steeds leven: blijven strijden tegen dictatuur en het concentratiekampstelsel.")

Aan de burgemeesters van de provinciehoofdsteden werd het overgelaten om in 3/4 pagina per man hun visie te geven "op de weer herkregen vrijheid, en wat wij daarmee in de afgelopen 25 jaren hebben gedaan". Een nogal vrijblijvende zaak dus. Zelfs de jarige vereniging moet het zonder een enigszins breed opge-

zet jubileumartikel doen. Deze aanpak wordt wellicht wat doorzichtiger als we het "citaat van de maand" op ons laten inwerken. Het is een uitspraak van de huidige prins der Nederlanden: "Het moet mogelijk zijn jonge mensen te doen beseffen, dat slechts één vorm van vrijheid het offer van verdediging waard is: de vrijheid die naar wetten luistert".

Nee, dan deed Trouw het heel wat beter. Deze krant die nu ook door Tamar/Renate Rubinstein is ontdekt ("Ik wil hem iedereen als ochtendblad aanbevelen. De Volkskrant heeft dingen die Trouw niet heeft: beter binnenlands nieuws, columnisten, de rubriek Dag In Dag Uit, maar Trouw heeft een hogere standaard in zijn buitenlands nieuws. Op het gebied van Oost-Europa inclusief Rusland is Trouw onovertroffen en de enige krant in Nederland die je over dat deel van de wereld werkelijk op de hoogte houdt. Maar ik vindt ze ook goed over Zuid-Oost-Azië en het Midden-Oosten. Op een Engelse manier goed: ernstig, kritisch en effectief door het vermijden van opinieuze zinswendingen. Trouw is minder dan Parool of Volkskrant afgestemd op een bepaald publiek, veronderstelt geen vanzelfsprekendheden en schuwt het modieuze (reden waarom het dan ook niet in de mode is) - Vrij Nederland, 1/8/1970), deze kwaliteitskrant dus kwam met (naar mijn gevoel) de beste bevrijdingsbijlage, 56 p. dik. Er staan stukjes bezettingsgeschiedenis in, maar ook een doorlichting van de naoorlogse tijd (sociaal-ekonomiese ontwikkeling, woningbouwpolitiek, kunst, kerk, zuivering, kernbom, partijvernieuwing enz.) en verder nog persoonlijke meditatie (Bruins Slot, Buskes e.a.) en interviews (met o.m. Heinrich Böll).

De Telegraaf maakte het zich wat gemakkelijker met z'n fotobijlage (met onderschriften van Leonard Huizinga), die onder de kop "De Telegraaf biedt U deze beeldende bevrijdingsbijlage aan ter herdenking en bezinning" het land door ging. Op de laatste blad zij één grote advertentie. Een niet onaantrekkelijk, blond, goedlachs meisje is het stralende middelpunt. Om haar heen teksten als: "GEACHTE LEZER, GA NU GEZELLIG EEN WEEKEND NAAR DUITSLAND!", "Gezondheid doet U op met volle teugen in het Teutoburger Wald", "En maak eens een reisje door het verleden - langs de tijd trotserende burchten aan de Rijn", "Vlak over de grens ligt de bekoring van het nieuwe, zelfs een korte trip is de moeite waard", "Er is heel wat te zien in Duitsland, zo vlak bij huis!" - ook "ter herdenking en bezinning"?

(Op de laatste pagina van Aantreden stond ook al een wat navrant reklame: "ISRAËL HEEFT VAN ALLES NET EEN BEETJE MEER - een beetje meer avontuur. Israël is een ideaal trektochtland. Langs gastvrije kibboetsiem trekt U door ruige natuur, door dorre woestijnen die tot vruchtbare bouwgrond werden omgetoverd. - Een beetje meer contrast. In de schaduw van moderne steden en vooruitstrevende gebouwen komt U eerbiedwaardige monumenten tegen die aan een ver verleden herinneren. - Een beetje meer afwisseling. Een vakantie in Israël is vele vakanties in één. El Al brengt U in een paar uurtjes naar veelzijdig Israël." enz.)

Kentering, ten slotte, kwam met een aan de Nederlandse Kultuurkamer gewijd nummer, samengesteld door Wim Hazeu en Sam Mol. Het

wordt gezien als "een direct en noodzakelijk vervolg op de uitgave "Vrolijk klimaat" (-), waarin de houding van met name schrijvers in de Dertiger en het begin van de Veertiger jaren werd geanalyseerd; een houding die wellicht beslissend geweest is voor de keuze van wel of niet in de Kultuurkamer." Het is al bij al een niet onaardige aanloop geworden tot een evenwichtig stuk geschiedschrijving van de Kultuurkamer.

n e d e r l a n d s c h - i n d i e o n e s i e

I.

Over ons koloniale verleden raken we maar niet uitgepraat, - geschreven en -gefilmd. Zo zijn er ter gelegenheid van het staatsiebezoek van Soeharto weer wat oude sentimenten wakker geroepen - nu bovendien versterkt met nieuwe, zodat er zelfs een soort monsterverbond is ontstaan van (uiterst) linkse en (idem) rechtse elementen (bijv. het Indonesie-comité en "Door de eeuwen trouw").

J. Verkuyl, zendingshoogleraar aan de VU, zei in een uitzending van Vara's Dingen van de dag (5/8/1970) "stom verbaasd" te zijn over deze gezamenlijke aktie tegen de komst van president Soeharto. Verkuyl vond dat het militaire bewind best krities benaderd mag worden, "maar dan moeten de mensen die dat doen wel weten waar ze het over hebben". Van kollega W.F. Wertheim, hoogleraar moderne geschiedenis en sociologie van Zuidoost-Azië aan de GU en kernlid van het Comité Indonesie en van "Soeharto ongewenst", zei hij in dit verband: "ik moet zeggen dat naar mijn overtuiging de hele interpretatie van de coup van '65 van prof. Wertheim op geschiedvervalsing berust. Niet een bewuste maar een onbewuste geschiedvervalsing".

Wertheim, ontdaan over deze beschuldiging, reageerde fel: "Ik leid hieruit af, dat professor Verkuyl mij eigenlijk het recht van spreken ontnemt en dat hij mij kwade trouw verwijt bij mijn visie op de gebeurtenissen rondom de coup". Hij nam een en ander zo hoog op dat hij zich ontheven achtte van vroegere afspraken over geheimhouding van een aantal zaken:

"Ik moet nu wel vertellen, dat professor Verkuyl inderdaad steeds veel over de achtergronden van de coup geweten heeft. Op 13 februari 1966 heeft prof. Verkuyl mij verteld, dat hij, voor dat de staatsgreep van de generaals plaatsvond, bezoek kreeg van een Indonesische missie, die in ons land vertrouwelijke besprekingen voerde met ondermeer het bedrijfsleven. De missie wilde weten, hoe Nederland zou staan tegenover een machtsgreep van een aantal generaals, die naast Soekarno wilden gaan regeren. Prof. Verkuyl wilde die missie toen alleen ontvangen in het bijzijn van ambassadeur Tjondronegoro van de Indonesische republiek. Daar ging de missie niet mee akkoord en het gesprek vond dan ook niet plaats. Maar een feit is het dat prof. Verkuyl op de hoogte was van de plannen van de generaals".

Toen kwam de discussie pas goed op gang. Trouw liet de beide opposanten hun standpunt uitvoerig toelichten (6 en 7/8/70). Verkuyl bevestigt het bezoek van de indonesisisese missie: "Ik

kan niet zeggen wie mij bezocht hebben, omdat ik dan mensen in Indonesie in gevaar zou brengen. Maar Wertheim (aan wie ik deze dingen in vertrouwen verteld had) weet dat ik achteraf tot de conclusie ben gekomen dat deze mensen banden hadden met de communisten. Toen werd nog niet direct aan een coup, maar meer aan een geruisloze putsch gedacht. De tactiek stond nog niet precies vast maar naderhand (na mijn bezoek aan Indonesie) begreep ik dat men gepoogd heeft andere groeperingen (protestanten, katholieken en anderen) voor het communistische karretje te spannen. Wertheim heeft mijn latere interpretatie van deze missie verzwegen."

Wertheim ("sinds het comité Indonesie bestaat heeft prof. Verkuyll aan één stuk door getracht ons te bestrijden. Ik verwacht hierbij eerlijk spel, maar jammer genoeg houdt hij zich daar niet aan.") vindt de nadere verklaring "om te lachen": "Die versie zou immers betekenen dat een delegatie uit de PKI, de Indonesische communistische partij, zending en missie, politieke partijen en regeringsleiders benaderd heeft om financiële en morele steun voor een communistische staatsgreep te krijgen. Deze situatie is zo belachelijk dat ik er nooit een letter van geloofd heb."

Over het gesprek op die 13e februari '66 vertelt Wertheim nog: "Er was een vrij groot gezelschap in mijn huis, toen het gesprek op de generaalsraad kwam en de jongere officieren die beweerden de mislukte staatsgreep te zijn begonnen om de problemen van de generaals voor een putsch te verminderen. Ineens zei prof. Verkuyll, dat hij al veel eerder wist dat er zulke plannen bestonden. Hij zei in september van het vorig jaar bezoek te hebben gehad van een geloofsgenoot, die behoorde tot een groep vertegenwoordigers uit Indonesie die de opdracht hadden bij het bedrijfsleven, politieke partijen, zending en missie te polsen hoe Nederland zou reageren op plannen in Indonesie een nieuwe staatsstructuur te vestigen en daarvoor in Nederland politieke en morele steun te krijgen."

De beide heren hebben dus duidelijk een andere visie op de gebeurtenissen. Spreekt hun verschil in politieke opvatting daarbij ook een rol, Wertheim: "Dat is volstrekt zeker. Ik ben meer socioloog dan historicus. Prof. Verkuyll heeft nog een beeld van de communist voor ogen als iemand die conspiratief is en zelfs tot massamoord in staat is. Hij spreekt ook voortdurend over "terreur", die door de communisten uitgeroepen zou zijn als de staatsgreep van Oentoeng geslaagd zou zijn. Op grond van mijn ervaringen met het Aziatisch communisme, dat een heel wat humaner gezicht heeft dan het stalinisme, kan ik niet apriori aannemen dat de communisten in Indonesie een bloedbad zouden hebben aangericht, zoals nu de generaals gedaan hebben."

En even verder zegt Wertheim: "Ik verbeeld me altijd nog de eerste te zijn geweest in Nederland die erop gewezen heeft dat wat in 1965 in Indonesie is gebeurd, een agrarische kwestie is geweest. De PKI dreigde de landhervorming snel door te voeren, maar het leger en de moslims waren ertegen. Dat was de diepste oorzaak van de coup. De moorden zijn niet in de steden gebeurd, maar op

het platteland, tegen de arme boeren die niets met de staatsgreep in Djakarta te maken hadden." Dat is een van de redenen waarom Wertheim (en het Indonesiecomité) tegen elke vorm van steun aan het huidige generaalsregiem in Indonésie en tegen het staatsiebezoek van Soeharto is.

(In Indonesie Informatie nr. 9, het blad van het Indonesiecomité, meer over Soeharto ("van overste tot president"): zijn rol in de nogal duistere "3 juli-affaire" van 1946, tijdens de oktobergebeurtenissen van '65 en hoe hij president werd; Alsmede materiaal over het "kommunistiese" van de staatsgreep.)

2.

Over die staatsgreep van '65 is - om maar een obligate konklusie te trekken - het laatste woord nog niet gesproken. In ieder geval is het iets te simpel om - zoals de meeste nieuwsmedia doen - maar domweg te blijven spreken van "de mislukte staatsgreep". Immers, de militairen hebben de macht overgenomen en Soekarno is op dood spoor gezet.

In zijn artikel " De nederlandse koloniale politiek, 1918/1919-1969. Een oriënterende schets" (De Gids 133, nr. 4/5, mei/juni 1970) spreekt F. Tichelman, hoofd van de Afro- Aziatische afdeling van het Internationale Instituut voor Sociale Geschiedenis, dan ook meer terecht van " de coup van 1965". Hij komt tot voor het "moederland" weinig vleierende slotsommen - en dat is waarschijnlijk wel de belangrijkste reden waarom dit stuk niet zoals aanvankelijk de bedoeling was ook wordt afgedrukt in het engels-talige promotieblad Delta.

Tichelman geeft een goed (krities) overzicht van de Indonesiepolitiek. Er was afgezien van de nauwelijks in praktijk gebrachte "ethische koers" eigenlijk geen sprake van een koloniale visie " de Nederlandse houding tegenover zijn koloniën (is) altijd " klein" geweest". Soms leek het zelfs dat men erop uit was om "alle sectoren van de Indonesische elite systematisch van zich te vervreemden, buiten de kleine kring van reactionaire vorsten en aller-conservatiefste regenten". Als het "centrale thema" ziet Tichelman dan ook "het langdurig onvermogen van de bourgeoisie om met de indonesische elites tot een "deal" te komen". Als goed historicus voegt hij er natuurlijk direkt aan toe dat dit een " veelomvattend probleem" is "dat om nader wetenschappelijk onderzoek en vergelijkende studie vraagt".

Tot aan het eind van de jaren '50 was er betrekkelijk weinig verzet tegen de officiële nederlandse politiek, toen begon echter het klimaat langzaam te veranderen: "Als oppositiepartij zette de P.v.d.A. een voorzichtige koerswijziging in en ook in de grote burgerlijke partijen gingen kritische stemmen op. Rond 1960 voltrok zich een doorslaggevende verschuiving in het grote bedrijfsleven. (-) Nadat er op de regering jarenlang achter de schermen druk was uitgeoefend, trad de zogenaamd e groep Rijkens in 1961 in de openbaarheid met een pleidooi voor een verglijk met Djakarta. De grote ondernemers hadden ontdekt dat er heel goed zaken was te doen met leiders à la Soekarno; vooral als er sterke

legers waren die waakten tegen sociale revolutie. De coup van 1965 bewees de juistheid van dit inzicht. In het zog van deze beslissende draai, volgde langzaam een wending bij bredere lagen in Nederland; een aanpassing aan het nieuwe internationale klimaat van ontwikkelingshulpideologie, van neokoloniale charitas. Maar dit was eerst mogelijk na de coup van 1965". Inderdaad.

Tichelman heeft in dit negen bladzijden tellend artikel heel wat materiaal bijeengebracht en ideeën aangedragen. Hij houdt het summier - soms te summier. Zo wordt tenminste één (belangrijk) punt niet behandeld: de "kollaboratie" van vele nationalistten met de Japanners - door de meeste Nederlanders gelijkgesteld met kollaboratie met de duitse bezetter en als zodanig gereede aanleiding om Soekarno en de zijnen als "verraders" te brandmerken en te negeren. In feite lag het natuurlijk wat ingewikkelder - waren meerdere nationalistten niet door de Nederlanders gevangen gezet en door de Japanners bevrijd? - en volgens iemand die er geweest is "(kon) zo'n misverstand alleen ontstaan in het Nederland van 1945". (P.J. Koets in Vrij Nederland van 1/8/1979)

3.

We gaan nog even door met de koloniale epiloog. In het Hollands Maandblad heeft H.J.A. Hofland - op het moment dat ik dit schrijf nog hoofdredakteur van het Algemeen Handelsblad - onder het pseudoniem H.W.S. Wuster onverdroten het lichten van tegels voortgezet. (Over de eerste aflevering van "Tegels lichten, de geschiedenis van een verbazing" werd bericht in het 12e nummer van dit lijfblad).

Die "verbazing" geldt - alweer - de (neo)koloniale politiek van dit dappere landje. De vijfde aflevering (HM 271/272, juni/juli 1970) opent met een "korte inhoud van het voorafgaande" die ik gemakshalve even overneem:

"Nadat de dekolonisatie van Indonesie kwaadschiks is voltooid, tekent zich in de Nederlandse politiek een nieuw vraagstuk af: Nieuw Guinea. Ook nu blijft Den Haag onverbiddelijk tegen de destructieve krachten in Djakarta. Een groep vooraanstaande figuren uit het bedrijfsleven maakt zich hierover bezorgd en tracht druk uit te oefenen. Tevens onderhoudt deze groep, naar haar leider Rijkens genaamd, contacten met de Indonesische machthebbers, waarbij zij geassisteerd wordt door o.a. Eillem L. Oltmans. Deze is echter niet de enige. Als hij de groep door zijn publikaties in opspraak en verlegenheid heeft gebracht, verschijnt een nieuw helper."

U merkt het, "tegels lichten" is een spannende feuilleton geworden. Daar stond de naam van de schrijver eigenlijk ook wel borg voor, getuige o.m. zijn eigenzinnige en originele essaybundel Opmerkingen over de chaos (Kwadraatpocket 15, Amsterdam 1964) en zijn onder het pseudoniem K. Hippel gepubliceerde politieke satire anneks science fiction Nederland een eigen bom (Amsterdam 1965, inmiddels voor een dubbeltje bij de Slegte).

Wuster merkt - net als Tichelman - op dat de naoorlogse neder-

landse politici, hoe weinig ze ook van de koloniale problematiek begrepen, toch stelselmatig waarschuwingen van verstandige mensen als Sjahrir en Mountbatten, "die geen enkel belang hadden bij drama's waarvan Nederland het slachtoffer zou worden", losjes wegwimpelden. Een van de weinigen die er iets van begreep, D.U. Stikker de bierbrouwer die NAVO-topman werd, "heeft het niet tegen de kadaverdiscipline op het binnenlandse front kunnen bolwerken".

De tweede aflevering (HM 267, febr. '70) wordt besloten met deze conclusie: "De eerste na-oorlogse overwegend progressieve regeringen lieten zich uit gebrek aan ervaring en inzicht verwickelen in een oorlog aan de andere kant van de wereld, waarvan de voortzetting hoe langer hoe meer bepaald werd door overwegingen van binnenlandse politiek. Ze werden tot voortzetting van die politiek in staat gesteld o.a. door de vooroorlogse gehoorzaamheid van de generaties die door hun kinderen werden gevormd."

In de volgende series van "Tegels lichten" wordt uitvoerig aandacht besteed aan de Nieuw Guinea-politiek en de uitvoerders daarvan die "zich hoe langer hoe meer (gingen) beschouwen als het laatste bolwerk van nationale trots en zelfrespect. Daarbij werd - aldus Wuster - duidelijk dat ze zich steeds meer het slachtoffer voelden van een perfide buitenwereld; en krachtens een bepaald mechanisme in het emotionele leven van de natie maakt dit hun positie in de binnenlandse politiek en publiciteit zeer sterk. ... Sommige Nieuw Guinea-vechters beleven tot op de dag van vandaag daar nog plezier en voordeel van."

Ook volgens deze skribent duurt tot omstreeks 1960 "de Restauratie" onverminderd voort. "Daarna brokkelt het vertrouwen in ons wereldomvattend beleid langzaam af, (-)." Erg aardig is dat de schrijver verschillende hoofd- en bijrolspelers in dit "drama" van dicht bij heeft meegemaakt. Bijv. twee door de groep-Rijkens in het veld gestuurde specialisten: Willem Oltmans en Werner Verrips, die de publiciteit moesten beïnvloeden. Over het boek dat vrijbuiters-journalist Oltmans twee jaar geleden over deze episode liet verschijnen merkt Wuster in een noot het volgende op:

"De verraders is een door de pers verwaarloosde getuigenverklaring. Dit gebrek aan publiciteit heeft allerlei oorzaken. De schrijver wordt door veel van zijn vakgenoten gehaat of niet au serieux genomen. Zijn boek is vaak verward en bevat zinnen, alinea's en hoofdstukken van zeldzaam kromme constructie. Veel critici zullen wel onoverkomelijk zijn geërgerd door Oltmans' kapitale bewondering voor Soekarno en verder door het feit dat hij zich, afgezien van deze bewondering, als het volstrekke middelpunt van de ontwikkelingen beschouwt en een eerlijk medelijden heeft met iedereen die daar een andere kijk op heeft. Ergernis wekt het blijkbaar ook dat hij geen autoriteit alleen kon laten. Voortdurend zijn er interviews, audiënties, processen, visites en correspondenties met presidenten, directeuren, speciale adviseurs, ambassadeurs en ministers. Dat is dan ook de reden waarom het boek zo propvol feiten staat die nergens anders te vinden zijn. Het boek is bedoeld als mémoires. Het is ook vaak een schandaalkroniek, die als zodanig door historici zonder wroeging kan worden geraadpleegd."

(Een soortgelijk lot heeft trouwens Nieuw Guinea en De Volkskrant van C.V. Lafeber (dr) getroffen. Deze voor het toen nog katholieke blad vernietigende, wetenschappelijk verantwoorde analyse van de kronkelige en ophitsende redactionele lijn van het blad werd door vrijwel de gehele (grote) pers doodgezwegen. De nu zo modieus-progressieve krant wijdde er nog geen zes regels aan. In Opmerkingen over de chaos staan ook enkele onthullende stukken over de houding van de nederlandse pers ten tijde van het Nieuw Guinea-konflikt.)

Volgens Wuster heeft de groep-Rijkens niets bijgedragen tot de oplossing van het probleem: "Ze leden aan zelfoverschatting, gebruikten de verkeerde methoden en hadden het verkeerde personeel, en tenslotte waren ze voor alle partijen alleen nog hinderlijke randfiguren". Zijn eindkonklusie na het op uiterst boeiende wijze lichten van ettelijke tegels:

"Dat een betrekkelijk simpel vraagstuk als Nieuw Guinea alleen met harde dwang van buiten kon worden opgelost (terwijl ook van binnen uit de oplossing al dringend gegeven was) is één mislukking van de Nederlandse democratie; dat de meest vooraanstaande auteur van de mislukking zich acht jaar later met succes handhaaft is de tweede mislukking, ook van imponerende omvang."

Daar kan Nederlands meest populaire man het mee doen, dacht ik.

l e v e n d v e r l e d e n

In Link 7 (dec. '69, herdrukt in jan. '70), het mooi uitgevoerde tijdschrift van nijmegenese letteren studenten, dat zichzelf een "ongesubsidieerd, onafhankelijk en arbeidsintensief blad" noemt, staat een uitvoerig verslag van de projektgroep "fascistisch taalgebruik". Een interessant experiment. Michel van Nieuwstadt is een van de drijvende krachten. Verder in dit nummer o.m. een inmiddels wat verouderd artikel over de opleiding van leraren van kritiese leraar Ben Wasser ("een lied van regen en drup"), een histories overzicht van imperialisme en revolutie, gedichten en het testament van Ho Tsji Min en documenten over de kontroverse Stokeley Carmicheal - Eldridge Cleaver.

Om nog even in de studentensfeer te blijven - al is het dan een andere, de "corpssfeer" zagezied -, "Het actusgeheim onthuld", een eerder in het groninger studentenweekblad verschenen artikel over het instituut groentijd, is door het Nederlands Maandblad overgenomen (69, april '70).

Wim Bodde en Philippe Boucher analyseren op scherpe wijze de inmiddels tot het verleden behorende ontgroeningsmethode van het groninger studentencorps en met name het geheime slotstuk ervan, de makabere aktus-ceremonie. Die komt er (te) kort gezegd op neer dat het "foet" in de waan wordt gebracht te zijn gezakt voor het toelatingseksamen, "er onder doorgaat", om daarna als lid te worden aangenomen.

Een citaat: "N a de geslaagde aktus blijkt dus dat de groentijd een grote grap is geweest en dat het enige wat men serieus moet nemen de eed (van geheimhouding) is. En uit het feit dat

tot nu toe nog nooit iemand naar buiten toe over de aktus heeft gesproken, blijkt wel dat men dit nog steeds vindt. Na zes jaar zijn wij echter tot de ontdekking gekomen dat we ons weer voor de gek hebben laten houden: de groentijd was geen grap, maar juist een ernstige zaak, het is de eed die we niet meer serieus hoeven te nemen. Vandaar dit artikel."

Het mores brekende duo gaat dan verder met het noemen van twee belangrijke effecten van het ontgroenen: "men leert dat, wanneer men oprecht en zichzelf is, men bespot en te kijk gezet wordt. Het houdt in dat men als individu en als persoonlijkheid ontkend wordt." en: "de aanvaarding van een hiërarchie en de aanvaarding van de machtshantering en machtsuitoefening van "hogeren" over "lageren". Dit ligt al besloten in de term "verplichte kennismaking op voet van ongelijkheid". Na de "grote grap" blijft de ongelijkheid onverminderd gehandhaafd. Niet de inhoud van wat iemand zegt is belangrijk, maar zijn anciënniteit."

Voor al omdat deze rituelen zich niet tot Groningen beperk (t) en is "Het aktusgeheim onthuld" een belangrijk dokument voor diegene die ooit nog eens de behoefte mocht gevoelen de geschiedenis van het studentenleven -oude - stijl te schrijven.

p r i m e u r

In Accent, "het andere opinieweekblad", van 27 juni jl. stond een niet alledaagse primeur : W. Drees sr publiceerde de samenvatting van het mondeling advies dat hij op 17 mei 1945 aan koningin Wilhelmina uitbracht. Hij deed het in het kader van een vrij scherpe aanval op Politieke geschiedenis van Nederland, oorlog en herstel, een soort zwartboek van de nederlandse politiek van 1939 tot 1947, van de hand van Jac. S. Hoek, na de oorlog jarenlang parlementair redakteur van Trouw.

Hoek is nog steeds erg bitter gestemd over de wijze van ontstaan en optreden van het kabinet Schermerhorn-Drees (1945-1946). Vandaar Drees' reactie. De repliek van Hoek volgde in Accent van 1 augustus onder het hoofd "Was Nederland eerste na-oorlogse kabinet in strijd met de grondwet?" Het antwoord laat zich raden. Ja: "In geen van de buurlanden is een dergelijke ongrondwettige overrompeling na de bevrijding overwogen, laat staan zo methodisch doorgevoerd als in ons land."

Over het grimmige boek, de kontroverse en een artikel van Hoek over "verzet en politiek" (Accent 15/8/70) misschien een volgende keer.

b r o n n e n

Accent, hoofdred. c.bauer en a.f. kerbert, adm. wibautstr. 137 amsterdam-6, losse nummers 65 ct
maandblad aantreden, red. g. pit jr, tom stamer en w. bakker, adm. rijnenburglaan 41, utrecht
de gids, red. g. van benthem van de bergh, hugo claus, a.l. constandse, a. de froe, sybren r. de groot, harry mulisch en a. de swaan, adm. beulingestr. 2, amsterdam-c, per jaar f 36,50, do-